

Samlaren

Tidskrift för

svensk litteraturvetenskaplig forskning

Årgång 128 2007

I distribution:

Swedish Science Press

Svenska Litteratursällskapet

REDAKTIONSKOMMITTÉ:

Göteborg: Stina Hansson, Lisbeth Larsson

Lund: Erik Hedling, Eva Hættner Aurelius, Per Rydén

Stockholm: Anders Cullhed, Anders Olsson, Boel Westin

Uppsala: Bengt Landgren, Torsten Pettersson, Johan Svedjedal

Redaktörer: Anna Williams (uppsatser) och Petra Söderlund (recensioner)

Inlagans typografi: Anders Svedin

Utgiven med stöd av
Vetenskapsrådet

Bidrag till *Samlaren* insändes till Litteraturvetenskapliga institutionen, Box 632, 751 26 Uppsala. Uppsatserna granskas av externa referenter. Ej beställda bidrag skall inlämnas i form av utskrift och efter antagning även digitalt i ordbehandlingsprogrammet Word. Sista inlämningsdatum för uppsatser till nästa årgång av *Samlaren* är 1 juni 2008 och för recensioner 1 september 2008.

Uppsatsförfattarna erhåller särtryck i pappersform samt ett digitalt underlag för särtryck. Det består av uppsatsen i form av en pdf-fil.

Abstracts har språkgranskats av Sharon Rider.

Svenska Litteratursällskapet tackar de personer som under det senaste året ställt sig till förfogande som bedömare av inkomna manuskript.

Svenska Litteratursällskapet Pg: 5367-8.

Svenska Litteratursällskapets hemsida kan nås via adressen www.littvet.uu.se.

ISBN 978-91-87666-25-4

ISSN 0348-6133

Printed in Sweden by
Elanders Gotab, Stockholm 2007

och Lundkvists lyriska uttryck naiva? Knappast. Här är EL trubbig.

Bokens tredje del heter "Verslära" och rymmer avsnitt om prosarytm och prosadikt, frasanalys (versrad, paus, fras och figur), versradens analysredskap vid fyrslagsräcka, takt, fri vers, strofen och versgruppen (accentversens genrer, versmått, versgrupp) och verslärans syfte är "att skapa modeller för beskrivning, analys och tolkning av versform" (s 291). I ett svensk perspektiv relativt nytt inslag är intresset för prosarytm, men greppet är helt rimligt, då det är svårt att säga något vettigt om fri vers utan att koppla den samma till prosa och fras. Här uppstår samtidigt ett problem. I fråga om bunden vers är det via taxonomisk registrering av versformer inte svårt att etablera intersubjektivt valida analyskategorier som lätt lånar sig till kategorisering av versmått m.m. Detta blir mycket mer problematiskt ifråga om fri vers vilken i hög grad behöver analyser av räckor, fraser m.m. av långt mindre intersubjektiv karaktär. Detta gör att studiet av friversen inte låter sig systematiseras på samma vis som den bundna och blir långt mer beroende av studiet av enskilda dikter. EL är helt klar över detta och i mina ögon lyckas hon i allt väsentligt väl i sina analyser av skilda dikter, även om hon på några ställen blir förenklande och trubbig, något som kan ha att göra med hennes princip är att "[f]ri vers bör läsas efter prosaaccenterna i långsamt tempo med tillagda pauseffekter" (s 417), vilket inte harmonierar alldeles väl med den uppmärksamhet som EL helt riktigt visar diktens semantisering, vilken bör styra styra själva läsningen i långt högre grad än vad som är fallet. Det är en himmelsvid skillnad mellan Karlfeldts "Sub luna" (jämför densammes hårt skanderande läsning av dikten), och Lundkvists "Trappan" för att ta ett par godlyckliga exempel. I sina analyser gör f.ö. EL i praktiken mestadels själv just detta. Mindre lyckat är vidare det tämligen kategoriska påståendet "att vid fri vers handlar det inte om någon genomgående puls utan om en rad ansatser som inte utvecklas till taktfasthet" (418). Genomgående puls kan i mina ögon mycket väl samsas med frånvaro av skanderbar meter, så exempelvis hos Ekelöf, Lindegren och Tranströmer, för att ta blott tre exempel. Här synes mig EL alltför kategorisk, något förvånande då hon de facto i sina analyser fint fångar den fria versens mångskiftande register.

Dessa invändningar till trots, de bör mest betraktas som marginella, är ELs metrik en bragd

och väl förtjänt att uppmärksammas genom sitt rent encyklopediska register, både teoretiskt-principiellt och metodiskt praktiskt. Språket är pedagogiskt klart, distinkt och funktionellt och harmonierar väl med ämnet. Mängden facktermer blir aldrig för stor utan skapar klarhet och reda. De metriskt-versifikatoriskt intresserade utgör ingen stor skara men är att gratulera till ett standardverk av format. Det tog sin tid, Otto Sylwans stora verk kom på trettioalet, men nu är tomrummet fyllt.

Ulf Malm

Litteraturens värde – Der Wert der Literatur. Konferens i Stockholm 26–28 november 2004. Red. Antje Wischmann, Eva Hættner Aurelius & Annegret Heitmann (Kungl. Vitterhets Historie och Antikvitets Akademien, Konferenser, 62). Stockholm 2006.

Titeln på den här konferensvolymen är en aning snäv i förhållande till temat. Symposiet som boken återgår på hette "Litteraturens värde. Om litteraturens och litteraturvetenskapens bidrag till den kulturella, etiska och samhällsliga utvecklingen – svenska och tyska perspektiv", och dess främsta syfte var, enligt bokens baksidestext, att "initiera ett samarbete och utbyte av idéer mellan svenska och tyskspråkiga litteraturvetare". Denna bredd återspeglas i uppsatserna från de elva bidragsgivarna.

Det svensk-tyska går igen inte bara i boktiteln utan också i språket i bidragen. Fem uppsatser är på svenska med tysk sammanfattning, fem på tyska med svensk sammanfattning. Sammanfattning saknas bara i Antje Wischmanns svenskspråkiga inledning till antologin. (De två andra redaktörerna medverkar inte i inledningen, och inte heller med egna uppsatser.)

I sex av bidragen diskuteras mer övergripande problem, och oftare då litteraturvetenskapens uppgift än litteraturens värde. Jag tänker på bidragen från Antje Wischmann, Johan Svedjedal, Lutz Rühling, Heinrich Anz, Karin Hoff och Elisabeth Herrmann. Mest generell och principiell är Rühlings uppsats "Der Wert der Literaturwissenschaft" ("Litteraturvetenskapens värde").

Lutz Rühling har klart deklarerade filosofiska utgångspunkter. Han menar att det finns vissa

väsensegensaper hos litteratur. Dessutom finns det hos litteratur essentiella värden; dessa har sin grund i litteraturens väsensegensaper. Rühling nämner några av de essentiella värdena hos litteratur: formfulländning, innovation, insikter i *conditio humana*, katharsis osv. (s. 78).

Alla idéer om litterärt värde är i hög grad ifrågasatta, och det gäller inte minst föreställningen att litteraturen skulle ha vissa bokstavligen essentiella värden. Jag tycker att Rühling borde ha markerat att hans värdefilosofiska och estetiska grundantaganden är djupt kontroversiella; nu får han det i alltför stor utsträckning att låta som om han helt enkelt informerade om vetenskapens nuvarande ståndpunkt.

Enligt Rühling har traditionell litteraturvetenskap sitt centrum i vad han kallar ”*immanent text-analys*” (”*intrinsische Textanalyse*”, s. 83; i fortsättningen återger jag originalformuleringar på tyska i princip bara när det är fråga om titlarna på bidragen). Immanent textanalys är inte minst inriktad på att frilägga de essentiella värdena hos respektive text.

Sådant som filologi och litteraturhistoria betraktar Rühling närmast som assisterande underdiscipliner; de utgör en ”bas” (s. 81) för litteraturvetenskapen. Det som han kallar instrumentell eller kulturvetenskaplig litteraturvetenskap (uppenbarligen t.ex. sådant som *cultural studies*) har däremot ett helt annat mål än den traditionella litteraturvetenskapen. Kulturvetenskaplig litteraturvetenskap använder litteratur som ett medel för att nå kunskap om andra materier, t.ex. om mentalitetshistoriska eller kulturhistoriska förhållanden.

Det blir ganska tydligt att Rühlings djupare sympatier ligger hos den traditionella litteraturvetenskapen. Han tar dock inte ställning för den ena eller andra inriktningen, utan säger att båda typerna av forskning har visat sig kunna ge värdefulla kunskaper.

Jag tycker att Rühlings skiss av litteraturvetenskapens anatomi är intressant, och jag uppskattar hans vilja att verkligen gå i närmkamp med frågorna vad litteratur och litteraturvetenskap är bra för. Tack vare Rühlings bidrag blir den filosofiska grundproblematiken bakom de här frågorna närvarande och påtaglig i antologin.

Skillnaden mellan det Rühling kallar traditionell och kulturvetenskaplig litteraturvetenskap spelar också en förgrundsroll i Antje Wischmanns bidrag (”Inledning”). Wischmann refererar till de två typerna som den textorienterade resp. den

kontextorienterade och vill liksom Rühling ge plats åt båda, men i hennes fall är det inriktningen på kontexten som i realiteten skjuts i förgrunden som den mer värdefulla.

Tyvärr är Wischmanns bidrag, i mina ögon, problematiskt. Wischmanns svenska är undflyende och ofta inte särskilt idiomatisk, och åtskilligt av det hon säger är elliptiskt och oklart. På s. 9 skriver hon, för att ta ett exempel bland många: ”Medan t.ex. etiska eller politiska värden kännetecknas av signifikatens viktiga position (vilket i och för sig kan ifrågasättas), ansluter sig ’det estetiska värdet’ till den för estetiken typiska semantiska tvetydigheten liksom till den ständiga förhandlingen/diskussionen om det estetiska.”

Jag tycker att meningen är svårtolkad, och jag håller inte med Wischmann i det jag tror att hon vill uttrycka. När hon talar om ”den för estetiken typiska semantiska tvetydigheten” är väl tanken att estetiska objekt ofta är mångtydiga (snarare än att estetiken skulle vara i någon mening tvetydig). Men även om estetiska objekt är mångtydiga, följer inte av detta att utsagor om estetiska värden måste vara det. Wischmann gör det inte begripligt varför hon menar att utsagor om estetiska värden måste få mindre tydlig referens än utsagor om etiska eller politiska värden, vilket väl är vad hon vill påstå när hon skiljer mellan ”signifikatens [...] position” vid de olika typerna av värden (samtidigt som hon, förbryllande nog, själv ifrågasätter att skillnaden finns).

Johan Svedjedal ger i sitt bidrag en lättsam och medryckande skiss av sin utveckling som litteraturvetare från sin första termin i ämnet på 1970-talet och fram till idag (”Game Over? Perspektiv på litteraturvetenskapen”). Samtidigt förmedlar han på ett både elegant och informativt sätt sin egen, relativt optimistiska, bild av litteraturens plats i dagens medielandskap.

Svedjedal rundar av med att beskriva hur han idag ser på litteraturvetenskapens uppgift. Det är orsaksförklaring och frågan ”*Varför?*” (s. 32) som står i centrum för honom. ”Att söka efter orsaksamband kan naturligtvis inte vara målet för varje litteraturvetenskaplig undersökning. Men det kan kanske utgöra vad man kan kalla ämnets överordnade projekt – vår gemensamma strävan som forskare”, säger han (*ibid.*), och menar att litteraturvetenskapens värde ”ligger i att förklara hur litteratur kommer till, utformas, fungerar, förmedlas och överlever” (s. 35). Svedjedals perspektiv skiljer sig tydligt både från Rühlings och Wisch-

manns. Liksom Rühling kan Svedjedal sägas favorisera den "traditionella" litteraturvetenskapen, men Svedjedal sätter inte det litteraturanalytiska arbetet i centrum utan det litteraturhistoriska.

Svedjedals karakteristik av litteraturvetenskapen är intresseväckande inte minst genom att den är så starkt profilerad, men jag kan inte tycka att beskrivningen täcker ämnet särskilt väl. Svedjedals nyckelfråga "Varför?" passar utmärkt i ett litteraturhistoriskt sammanhang. Men också den traditionella litteraturvetenskapen innehåller andra rimligen väsentliga delar än just litteraturhistoria, och sådant som textanalys eller litteraturteori låter sig knappast beskrivas som ett sökande efter orsakssamband. Den textanalytiska frågan vad en given text betyder, är i allmänhet inte en varför-fråga. Och vad litteraturteori beträffar, kan dess grundproblem sägas vara frågor som vad litteratur är, vad som sker i litterära transaktioner och vad litteratur är bra för. Inte heller de frågorna är av varför-typ.

Karin Hoff för sin del koncentrerar sig på kanonproblematiken ("Der Kanon als Wertmaßstab. Positionen der Fremdsprachenphilologie"; "Kanon som värdemätare. Positioner inom studiet av främmande språk"). Hon introducerar några av grundfrågorna i kanondebatten och tar upp relevanta synpunkter hos Harold Bloom, Heinz Schlaffer, Jost Hermand och Stephen Greenblatt. Inte minst Greenblatts uppsats "What is the History of Literature?" (1997) framstår som en viktig inspirationskälla för Hoff.

Hoff är särskilt intresserad av frågan hur man ska tänka när man utformar akademiska litteraturkurser inom ramen för ett främmande språk, t.ex. kurser i modern skandinavisk litteratur i en tysk kontext. Hon tar avstånd från snäv specialisering och pläderar för att man ska sträva efter "en allmän litteratur- eller kulturvetenskaplig förståelse med en deciderad tyngdpunkt, specialkunskap om de skandinaviska litteraturerna" (s. 128). Som den formuleringen antyder, placerar Hoff i realiteten diskussionen om studenternas skönlitterära pensum i ett annat perspektiv än den egentliga kanondebattens. Hon reflekterar snarare över vilken litteraturvetenskaplig kompetens som studenterna bör stimuleras att skaffa sig än över exakt vilka litterära verk som man bör kräva att de läser. Det är en hållning som jag själv har lätt att sympatisera med.

Heinrich Anz tar upp litteraturvetarens ansvar i sitt bidrag "Ein Pakt der Großherzigkeit. Über-

legung zur Verantwortung des Literaturwissenschaftlers und zur Ethik des Lesens" ("En storinnetens pakt. Tankar om litteraturvetarens ansvar och läsandes etik"). Enligt Anz ankommer det på litteraturvetaren att beakta textens och läsarens ömsesidiga beroendeförhållande samt läsandes historicitet och textens verkningshistoria och det diktades poetiska alteritet. Dessutom bör litteraturvetaren vara reflexiv och intellektuellt och terminologiskt klargöra sin egen intresseram. Anz menar att ett sådant litteraturvetarens ansvar följer ur "läsandes etik" (s. 93) och är grundat i "hans objekts transitoriska karaktär" och i "läsandes fenomenologi" (s. 102). Anz är fastslående snarare än resonerande, och jag har svårt att förstå varför just de rätt specifika krav som han talar om skulle kunna härledas ur någon litteraturläsandes natur.

Det är uppenbart att Anz uppfattar litteraturvetenskapen som i allt väsentligt inriktad på tolkning. Ändå verkar det för mig förbluffande att litteraturvetarens ansvar i Anz' ögon enbart tycks omfatta den litterära texten och det omsorgsfulla läsandet. När litteraturvetarens ansvar tas upp till diskussion, vore det väl på sin plats att reflektera över hur det vi gör griper in i andras liv och i större sociala sammanhang. Har vi inte ett ansvar för att tillföra något som är av värde för våra medmänniskor och vårt samhälle?

Elisabeth Herrmann säger att hon vill belysa frågan "vad det för litteraturen specifika består i" och ringa in "litteraturens egenart eller 'egenvärde'" (s. 147) i sitt bidrag ("Nur die Dichter wissen, wie man wirklich lügt. Per Olov Enquists Drama *Bildmakarna* als Suche nach den individuellen und kulturellen Subtexten der Literatur"; "Bara diktarna vet hur man verkligen ljuger. Per Olov Enquists drama *Bildmakarna* som ett sökande efter litteraturens individuella och kulturella undertexter"). Herrmanns utgångspunkt är Wolfgang Isters teori i *Das Fiktive und das Imaginäre* (Det fiktiva och det imaginära, 1991) enligt vilken "det fiktivt gestaltade reella" bildar en imaginär sfär och utgör "en permanent inscenering av det möjliga eller tänkbara och föreställbara" (s. 152).

Hur kommer *Bildmakarna* in i det här sammanhanget? Jo, pjäsen "exemplifierar" enligt Herrmann "den antropologiska, kulturella och mediereflexiva räckvidden" (s. 153) hos Isters teori, inte minst därför att dramat bygger på faktiska omständigheter som genomgått en fikcionaliseringsprocess. Man kan säga att Herrmann försö-

ker demonstrera det Iserska synsättets relevans i en diskussion av Enquists pjäs.

Men även om *Bildmakarna* låter sig beskrivas i Iserska termer, kan detta omöjligt ge något intressant stöd åt Isers teori. Det vore ju egendomligt om inte teorin hade gått att tillämpa ens på en text som, enligt Herrmann, är särskilt tacksam som exempel. Och hur är det med andra, konkurrerande teorier: går kanske inte de att tillämpa på *Bildmakarna*? En diskussion av en enskild litterär text, som *Bildmakarna*, kan mycket väl illustrera vad en teori om "det för litteraturen specifika" innebär, men den kan aldrig substantiellt underbygga teorin.

Om Herrmann vill säga något om litteraturens egenart, och ser Isers teori som en speciellt lovande utgångspunkt, kunde man väl vänta sig att hon skulle göra något i stil med att förklara Isers teori närmare, försvara den mot näraliggande invändningar och påvisa dess förmåga att klargöra det för litteraturen specifika. Hon kunde t.ex. ha jämfört Isers teori med konkurrerande analyser och försökt visa att Iser i någon mening ger en bättre förklaring än sina medteoretiker av fenomenen som det gäller att förstå. Men det finns ingen kritisk eller jämförande granskning av Isers ståndpunkt hos Herrmann. Hon diskuterar inga andra synsätt och hon tycks helt enkelt ta riktigheten hos Isers idéer för givna.

Herrmanns uppsats slutar med följande mening: "Man får se det som ett specifikt värde hos litteraturen, och tillika som dess kulturella relevans, att den har förmågan att via en fikcionaliseringsprocess tyda individuellt upplevda erfarenheter som uttryck för en kollektivt erfärbart möjlig värld och momentant utvidga dem." (s. 161) Det finns mycket i den meningen som tål att diskuteras. Består litteraturens kulturella relevans verkligen bara just i det som Herrmann säger (alltså i att den har förmågan att via en fikcionaliseringsprocess tyda ...)? Är det verkligen så, att litteraturen generellt har sitt ursprung i individuellt upplevda erfarenheter? Är verkligen all litteratur fiktionell? Är den litterära fiktionen verkligen, i uttryckets tekniska mening, en möjlig värld? Om man skalar bort sådana diskutabla element, som Herrmann inte själv problematiserar, är det hon säger litteraturteoretiskt allmängods. Det går ut på att den litterära fiktionen tillhandahåller ett slags virtuella erfarenheter som läsaren kan tillägna sig om han eller hon så önskar.

De fem övriga bidragen till antologin behandlar mer speciella ämnen än de sex uppsatser som jag just har kommenterat. I allmänhet är det fråga om ett bestämt litterärt eller litteraturhistoriskt stoff som förs in och anknyts till uppsatssamlingens teman på ett fastare eller lösare sätt. Jón Helgason skriver om den självlärdas tyska 1700-talsdiktaren Anna Louisa Karsch ("Naturlighet, litterärt värde och kanon. Anna Louisa Karsch – ett 1700-talsexempel"). Wolfgang Behschnitt tar upp en episod ur E.T.A. Hoffmanns verksamhet som teaterman i Bamberg, och relaterar den till romantikens försök att omfunktionera den tyska teatern i borgerlig riktning, detta som exempel på hur "det som Stephen Greenblatt säger om litteraturens funktion i samhället – bl. a. att beteckna skiljelinjer mellan samhällsgrupper, att representera kollektiva normer, levnads- och tänkesätt – kan visas tydligt, kanske tydligast, på teaterns område" (s. 116) ("Stephen Greenblatts samtal med de döda. Funderingar över litteraturens egenart och värde i nyhistoricismen"). Anders Mortensen skriver om hur det moderna ekonomiska värdebegreppet och det moderna estetiska värdebegreppet växte fram samtidigt under 1700-talet, och han ger exempel från romantiken och modernismen på toposartat kontrasterande av ekonomiskt och estetiskt värde, vad han kallar "de ömsesidigt uteslutande värdenas trop" (s. 58) ("Diktens värde versus penningens. Om en ekonomisk strömning i romantisk och modernistisk diktning"). Corinne Susaneck behandlar självbiografisk förintelselitteratur på svenska, speciellt attityden till den nya svenska omgivningen hos invandrade överlevande från Förintelsen ("Appell an die Verantwortung. Zum ethischen und sozialen Wert autobiographischer Shoahliteratur"; "Appell till ansvaret. Om det etiska och sociala värdet hos självbiografisk litteratur om Förintelsen"). Här tillgodoses alltså olika intresseinriktningar; själv fann jag Behschnitts och Mortensens uppsatser särskilt läsvärda.

Vid ett av de här fem bidragen, Thomas Götselius' "Läsandets disciplin. Luther och litteraturen", kan jag inte låta bli att reservera mig mot argumentationen. Götselius vill visa att "vårt sätt att umgås med litteraturen baseras på en 'muted' tidigmodern disciplinär teknik" (s. 53), närmare bestämt på den praxis för religiös läsning som Martin Luther lanserade under tidigt 1500-tal. Då behöver Götselius förstås på ett trovärdigt vis kunna karakterisera "vårt sätt att umgås med

litteraturen” (om det nu meningsfullt kan beskrivas som *ett* bestämt sätt?). Men Götselius nöjer sig med att anföra ett exempel ur en fiktion på ett sätt att umgås med litteraturen: han beskriver en epifanipräglad läsoplevelse hos huvudpersonen i Orhan Pamuks *Det nya livet* (*Yeni hayat*, 1994). Sedan kallar han, utan ytterligare underbyggnad, Pamuks fiktionella skildring för ”en övertygande iscensättning av den praktik som fungerar normerande för läsandet i västerlandets litterära kultur” (s. 43). Det håller inte: det är en faktafråga vilka normer för läsande som finns i vår kultur, och man behöver en rimlig empiri för att kunna säga något vetenskapligt intressant om detta.

Det epifanipräglade sättet att läsa sammanställer Götselius sedan med Luther, närmare bestämt med Luthers upplevelse då han äntligen får en ny uppfattning om Paulus’ ord om att Guds rättfärdighet uppenbaras i evangeliet, och med Luthers senare utformade anvisningar om hur man bör läsa Bibeln, psalmer, osv. Från den jämförelsen går Götselius vidare till ett påstående om ett genetiskt samband: ”Luthers värld är avlägsen, främmande [...]. Ändå känner vi igen scenariot i dess mitt: ’En dag läste jag en bok och hela mitt liv förändrades.’ Byt ut Bibeln mot romanen, Luther mot den skönlitterära läsaren, den teologiska hermeneutiken mot den litterära, så står det klart var de praktiker som konstituerar vår litterära kultur har sitt ursprung.” (s. 52) Men finns här verkligen någon slående likhet, bortom de genomgripande olikheterna, mellan vårt postulerade moderna sätt att läsa och just Luthers? Inte ens om så skulle var fallet, kan själva likheten visa att Luthers 1500-talspraktik är ursprunget till vårt postulerade moderna sätt att läsa.

Litteraturens värde – Der Wert der Literatur efterlämnar ett blandat intryck hos mig. Jag skulle ha önskat mer av fokus och fördjupning. Ändå uppskattar jag konferensinitiativet och har läst konferensvolymen med en hel del engagemang. Jag tror det är viktigt för litteraturvetares självförståelse och självförtroende att de förmår reflektera över värdet med sin verksamhet och förklara det på ett begripligt sätt för andra, och jag tycker att sådan reflexion och förklaring fortfarande är eftersatt inom ämnet.

Anders Petterson

Lov og litteratur. Red. Karen-Margrethe Simonsen, Helle Porsdam & Henrik Skov Nielsen. Aarhus Universitetsforlag. Århus 2007.

När den ryske författaren Isaak Babel greps och förhöordes av Stalins hemliga polis, NKVD, i maj 1939 fick han den klassiska, inledande frågan om varför han trodde sig vara arresterad. Han svarade att det kunde bero på att han inte varit tillräckligt produktiv som författare på senare år. En författarens uppgift, menade Babel, var att genom sitt skrivande stödja den sovjetiska statsmakten och kanske hade han brustit i sitt ansvar som författare eftersom hans produktivitet hade minskat. Förhört ledaren frågade Babel om han inte tyckte att det var lite naivt att tro att man grep författare för att de skrev för litet och lät Babel gissa vidare. Åtta månader senare, då förhören och gissningsleken fortsatt enligt metoder som endast framgår av det alltmer härdade tillstånd man kan utläsa i Babels svar, gissade Babel äntligen rätt. Han hade gjort sig skyldig till anti-sovjetisk verksamhet och bedrivit spionage i Frankrikes tjänst. Babels franska författarkontakter hölls emot honom som säkra bevis. Babel – som några år tidigare hade frågat den dåvarande chefen för NKVD, Nikolai Yezhov, vad man skulle göra om man greps och förhöordes och fått svaret ”förneka allt” – erkände allt.

Historien om förhöret med Isaak Babel väcker en rad frågor ur ett rätt och litteratur-perspektiv. Den illustrerar flera av de metoder som man kan tillämpa inom detta interdisciplinära ämne. Enkelt sett kan man klassificera historien om Babel som rätt och litteratur eftersom den inbegriper båda delar: en skönlitterär författare satt i en rättslig eller snarare pseudo-rättslig situation. Vidare skapar förhöret i sig en ny berättelse, som berättartekniskt kan analyseras i en huvudhistoria, underberättelser och intriger. Berättelsen erbjuder alternativa versioner av sanning att tolka som man gör när man läser litteratur. Förhöret förblir samtidigt juridiskt eftersom en slutgiltig sanning väljs och signeras. Detta är även ”litteratur som rätt” eftersom en levnadshistoria och ett efterföljande levnadsöde och död följer på förmodligen helt fiktiva grunder. De enda regler som verkligen följs är fiktionens som tillåter skapa berättelsen om den verkliga Isaak Babels liv och död.

Rätt och litteratur som ett interdisciplinärt projekt uppstod under 1970-talet då jurister i USA ville göra juristutbildningen mer humanistisk och började ifrågasätta rättens roll i samhället. Man